

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 06.11.2014 № 1279)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

№ 11, 2013

[Назад](#)[Головна](#)

УДК 351

О. В. Деркач,
старший офіцер управління міжнародного співробітництва
Адміністрації Державної прикордонної служби України

АНАЛІЗ МІЖДЕРЖАВНОЇ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ З ПИТАНЬ ДОГОВІРНО-ПРАВОВОГО ОФОРМЛЕННЯ УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

Olha Derkach,
senior officer of International Cooperation Department,
Administration of the State Border Guard Service of Ukraine

ANALYSIS OF INTERSTATE LEGAL FRAMEWORK ON ISSUES OF CONTRACTUAL-LEGAL REGISTRATION OF UKRAINIAN-RUSSIAN STATE BORDER

У статті проведено аналіз законодавчих актів України з питань державного кордону України, а також міждержавної нормативно-правової бази України з Російською Федерацією щодо договірно-правового оформлення спільної ділянки державного кордону. Доведено, що порушення територіальної недоторканності, цілісності є порушенням міжнародного права. Визначено, що за сучасних умов державності врегулювання питань договірно-правового оформлення державного кордону є одним із пріоритетних завдань національної безпеки держави. Обґрунтовано, що встановлення чітко оформленого в договірно-правовому відношенні державного кордону з Російською Федерацією усуне не лише територіальні претензії та можливі конфлікти, а й сприяє становленню України як суверенної держави на міжнародній арені.

In this article, there was held an analysis of legislative acts of Ukraine on issues of the state border of Ukraine and of interstate legal framework between Ukraine and Russian Federation on contractual-legal registration of the Ukrainian-Russian state border. Determined, that under today circumstances of statehood the regulation of contractual-legal registration of the state border is one of the priority tasks of the national security of Ukraine. Proved, that determination of strictly registered within contractual-legal frame state border with Russian Federation will take away not only territorial claims and possible conflicts, but also assist to establish Ukraine as a sovereign state on international arena.

Ключові слова: делімітація, демаркація, державний кордон, договірно-правове оформлення державного кордону, міждержавна нормативно-правова база, міжнародні договори та угоди, редемаркація, спільна ділянка державного кордону, суміжні країни.

Key words: delimitation, demarcation, state border, contractual-legal registration of the state border, interstate legal framework, international treaties and agreements, redemarcation, common sector of the state border, neighbouring countries.

Постановка проблеми. Кожна держава відрізняється від інших тим, що має свою територію. Територія держави — це власність держави, нації та народу. За рішенням Організації Об'єднаних Націй, держава не може бути визнана суб'єктом міжнародних відносин, якщо вона не має своєї території.

Територія держави відмежується від іншої території державними кордонами. Відповідно до чинних норм міжнародного права державні кордони, як і територія держави, є недоторканими. Порушення територіальної недоторканності, цілісності є порушенням міжнародного права. Принцип територіальної недоторканності є загальновизнаною нормою (принципом) міжнародного права і закріплений у п. 4 ст. 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй [1] та в Декларації про зміцнення міжнародної безпеки [2].

Історично склалося так, що встановлення державних кордонів для нових держав постійно наштовхується на перешкоди з боку сусідніх країн, що мають відмінні національні та політичні інтереси, але незважаючи на перепони та тиск одним із найголовніших завдань уряду нової незалежної держави є чітке і точне визначення меж державної території відповідно до норм національного законодавства та загальноприйнятих принципів міжнародного права.

Державні кордони у сучасній системі міждержавних відносин виконують важливу функцію: визначають межі суверенітету, територіальної цілісності та незалежності держав світу, а також встановлюють юридичний титул на суверенну територію кожної країни. Відтак, врегулювання процесів, що пов'язані із договірно-правовим оформленням державних кордонів, є одним із ключових пріоритетів у світових зовнішньополітичних зносинах. Метою договірно-правового оформлення державних кордонів є визначення меж суверенітету кожної із суміжних держав, а також захист національних інтересів на державному кордоні. Договірно-правове оформлення державного кордону є невід'ємною складовою загальнодержавної системи забезпечення національної безпеки кожної країни і включає в себе здійснення комплексу політико-дипломатичних, правових, організаційних, економічних, військових, правоохоронних, оперативних, технічних та інших заходів, що спрямовані на забезпечення суверенітету та територіальної цілісності держави, а також непорушності її державного кордону.

Українська Радянська Соціалістична Республіка (далі – УРСР) припинила своє існування у 1991 році, з розпадом СРСР: фактично — із прийняттям [Акту проголошення незалежності України](#) [3], а формально — із підписанням [Білорезької угоди](#).

УРСР була єдиною радянською республікою у складі СРСР, яка не мала своїх власних кордонів. З розпадом Радянського Союзу Україна отримала кордони, що залишилися від Союзу, так звані зовнішні кордони СРСР, та кордони з бувшими радянськими Республіками.

Тому, після проголошення Україною незалежності одним найскладніших і найважливіших питань, що постало перед молодою країною, було питання формування кордону Української держави, визначення та встановлення державного кордону, його захист та охорона, створення державних прикордонних органів та структур.

Тобто, з набуттям Україною державної незалежності врегулювання питань договірно-правового оформлення державного кордону у відповідності до ustalених принципів та норм міжнародного права було визначено одним із пріоритетних завдань політики національної безпеки держави.

З метою реалізації державної політики національної безпеки у сфері безпеки державного кордону, ґрунтуючись на принципах суверенної рівності, територіальної цілісності, взаємної поваги та недоторканості державних кордонів, новітньою українською державою було ініційовано переговорний процес з усіма суміжними державами задля нормативно-правового врегулювання питань спільних державних кордонів та їх договірно-правове оформлення.

Акцентуємо увагу на тому, що за сучасних умов державності Україною було укладено низку міждержавних договорів та угод із суміжними країнами, що дають змогу завершити процес договірно-правового оформлення державного кордону на всій його протяжності (6992,982 км), однак не зважаючи на політико-дипломатичні зусилля української Сторони, до цього часу дві третини державного кордону залишаються не оформленими у договірно-правовому відношенні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що дослідженню питань, що пов'язані із підготовкою та укладенням міждержавних нормативно-правових актів з питань договірно-правового оформлення державного кордону України присвячено роботи: Бабуріна С.М., Баранчука В.М., Боднаря А.Л., Василенка В.П., Дьогтєря А.М., Кулика М.З., Литвина М.М., Мельникова О.Г., Осовалюка Л.В., Трюхана М.О., Сіцінського А.С., Сіцінського В.С., Трегубова Б.Д., Т.О.Цимбалістого та інших науковців. У своїх наукових працях дослідники розглядають теоретичні та прикладні питання конституційно-правових засад функціонування державного кордону України, а також проводять ґрунтовний аналіз сучасних міжнародних договорів і угод України із суміжними державами з питань договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону, в тому числі українсько-російських ділянок державного кордону.

Водночас, комплексного дослідження питань, що пов'язані із підготовкою та укладенням міждержавних нормативно-правових актів між Україною і Російською Федерацією з питань договірно-правового оформлення спільної ділянки державного кордону не проводилось. Невирішеність цієї проблеми призводить до значних перешкод у діяльності компетентних органів державної влади під час організації переговорного процесу та виконання інших державних завдань з питань правого оформлення державного кордону України.

Мета статті – провести аналіз чинної міждержавної нормативно-правової бази з питань договірно-правового оформлення українсько-російського державного кордону.

Виклад основного матеріалу. Розпад Радянського Союзу та, як результат, виникнення нових держав на території колишнього СРСР призвів до зміни структури геополітичного простору світу. Перед Україною постала проблема нормативно-правового врегулювання питання договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону з колишніми радянськими республіками, які здобули незалежність. Тому, на підставі цих геополітичних змін, виокремилися два стратегічних завдання:

1) Перше стратегічне завдання було спрямоване на нормативно-правове врегулювання питань договірно-правового оформлення спільних ділянок державного кордону із колишніми радянськими республіками у двосторонньому форматі, тобто оформлення українсько-польського, українсько-румунського, українсько-чехословацького та українсько-угорського кордонів.

Зовнішні кордони повинні були залишитися такими, якими вони були успадковані від СРСР. Нехтування цим принципом порушувало б систему безпеки і добросусідства. Слід зазначити, що західні кордони України були демарковані за часів СРСР, а у подальшому редемаркувалися та перевірялися.

2) Друге стратегічне завдання нормативно-правового забезпечення процесу договірно-правового оформлення державного кордону України було спрямоване на договірне визначення лінії державного кордону шляхом проведення делімітації спільних ділянок державного кордону з новими державами – колишніми радянськими республіками – Російською Федерацією (2295,04 км), Республікою Білорусь (1084,2 км) та Республікою Молдова (1222,0 км).

Одностороннім волевиявленням Української сторони була встановлена безперервність держави України, її територіальне наступництво в Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року [4]. Цей документ в розділі I “Самовизначення української нації” закріпив існування України як суверенної національної держави в існуючих кордонах, а саме “...Українська РСР як суверенна національна держава розвивається в існуючих кордонах на основі здійснення українською нацією свого невід’ємного права на самовизначення”.

Подальший розвиток ця тенденція одержала в Законі України від 12 вересня 1991 р. “Про правонаступництво” [5]. Відповідно до ст. 5 цього Закону: “...Державний кордон Союзу РСР, що відмежовує територію України від інших держав, та кордон між Українською РСР і Білоруською РСР, РРФСР, Республікою Молдова за станом на 16 липня 1990 року є державним кордоном України”.

В Угоді про створення Співдружності Незалежних Держав від 21 грудня 1991 року визначені гарантії держав-учасниць СНД з виконання міжнародних зобов'язань, що випливають із договорів і угод колишнього СРСР, а також закріплене положення про взаємне визнання і поважання територіальної цілісності країн-учасниць Співдружності, недоторканості їх кордонів [6]. Разом з тим Угоду про створення Співдружності Незалежних Держав підписану від імені України 8 грудня 1991 року у м. Мінську, було ратифіковано Постановою Верховної Ради України “Про ратифікацію Угоди про створення Співдружності Незалежних Держав” від 10 грудня 1991 року № 1958-ХІІ із застереженнями, а саме “...Згідно зі статтею 5 Угоди, Високі Договірні Сторони визнають і поважають територіальну цілісність одна одної і недоторканність існуючих між ними державних кордонів. Вони гарантують на взаємній основі відкритість існуючих між ними державних кордонів для безперешкодних контактів їхніх громадян і передачі інформації в рамках Співдружності, і з цією метою найближчим часом вироблять відповідну правову базу” [7].

Акцентуємо увагу на тому, що першими законодавчими актами з питань державних кордонів України були такі:

- Закон України “Про державний кордон України” від 04.11.1991 року, положеннями якого було нормативно визначено поняття державного кордону України, як “... лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України – суші, вод, надр та повітря нового простору” [8, с. 1];

- Закон України “Про прикордонні війська України” від 04.11.1991 року, що визначив головні завдання для прикордонного відомства України: “...забезпечення недоторканності державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах України, а також охорона виключної (морської) економічної зони України” [9, с. 1].

У положеннях зазначених вище нормативно-правових актів визначалися концептуальні пріоритети держави, що мали за мету забезпечити суверенітет та територіальну цілісність України на підставі усталених принципів міжнародного права: принципу територіальної цілісності та недоторканості держав та державних кордонів; принципу непорушності державних кордонів; принципу взаємної поваги до суверенітету та територіальної цілісності кожної держави; принципу мирного врегулювання прикордонних питань.

Із прийняттям базових державних нормативно-правових актів з питань державних кордонів, що визначили основні пріоритети та національні інтереси України у сфері безпеки державного кордону, виникла нагальна потреба щодо організації переговорного процесу із суміжними країнами, що мав за мету врегулювання питань договірно-правового оформлення державного кордону та його правове оформлення.

Однією із найскладніших ділянок в цьому питанні виявився кордон з Російською Федерацією, зважаючи на деструктивну позицію уряду російської держави.

Протяжність спільної ділянки українсько-російського державного кордону – 2295,04 км, із них довжина сухопутної частини українсько-російського кордону є найбільшою у порівнянні з іншими сусідніми державами і складає 1974,04 км, а протяжність морської ділянки – 321 км.

У заяві Верховної Ради України 20 грудня 1991 р. з приводу Угоди про Співдружність незалежних держав зазначалося: “Кордон між Україною - з одного боку, та Росією і Білоруссю – з іншого, є державним кордоном України, який є недоторканим. Лінія його проходження визначена Договором між Україною і Росією 1990 р., лишається незмінною незалежно від того, чи є Україна стороною Угоди, чи ні” [10].

Тому постала гостра необхідність надати державному кордону України правового статусу та оформити в договірно-правовому відношенні не лише кордон з Росією, але й кордони з Республікою Білорусь та Республікою Молдова.

Меморандум про співробітництво в охороні державних кордонів України, Республіки Білорусь, Російської Федерації, підписаний главами держав у Москві 15 квітня 1994 року [11] по суті висловлював готовність сторін до продовження конструктивного діалогу із продовження роботи щодо договірно-правового оформлення національних державних кордонів. Але таку готовність, як стало зрозуміло згодом, виразили лише Білорусь і Молдова.

Разом з тим, позиція Російської сторони щодо делімітації українсько-російського кордону йшла всупереч українській. Не допомогли і три ноти Міністерства закордонних справ України, направлені в 1992 році в адресу Міністерства закордонних справ Росії, з прохотом Угоди про делімітацію українсько-російського державного кордону, а також пропозиції стосовно його правового оформлення [12].

Вважаємо, що однією з причин було кримське питання. Так, 9 липня 1993 року російський парламент прийняв Постанову “Про статус міста Севастополя”, в якій йшлося про те, що місто має перебувати в російському підпорядкуванні, оскільки Указ Президії Верховної Ради РРФСР 1948 року не визнано таким, що втратив чинність при передачі Кримської області в 1954 році зі складу Росії до складу України.

Це рішення було оцінено як “...агресивний політичний акт російських парламентарів проти України” в Постанові Верховної Ради України «Про постанову Верховної Ради Російської Федерації “Про статус міста Севастополя” та як таке, що “...суперечить нормам міжнародного права, зобов'язанням, які Росія взяла на себе як член ООН, НБСЄ та інших міжнародних організацій, двостороннім договором між Російською Федерацією та Україною і спрямована на порушення територіальної цілісності і суверенітету України”, а відтак не має юридичної сили [13].

Незважаючи на Постанову Верховної Ради України і рішення Ради безпеки ООН, 23 жовтня 1996 року Державна Дума РФ прийняла рішення “Про призупинення розподілу Чорноморського флоту”, чим остаточно відмовилась від принципу рівноправного співіснування з державами СНД, заявляючи про свої “особливі” інтереси на їх території. Для України це постійна військова присутність Чорноморського флоту РФ в межах території суверенної незалежної держави [14].

Спекуляція навколо м. Севастополь та Криму в цілому є не лише втручанням у внутрішні справи України, але й суперечить рішенню Будапештського Меморандуму від 5 грудня 1994 року, відповідно до якого “...Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки підтверджують Україні їх зобов'язання згідно з принципами Заключного акту НБСЄ поважати незалежність і суверенітет та існуючі кордони України” [15].

Тривалий час Російська Федерація не визнавала адміністративно-територіальні кордони між бувшим УРСР та РРФСР, лише в 1996 році почались деякі зрушення в цьому процесі, коли наприкінці січня 1996 року в м. Сочі, Російська Федерація, відбулась зустріч делегацій прикордонних відомств України та Росії, де було підписано Протокол про спільний прикордонний та митний контроль в пунктах пропуску через державний кордон між Україною і Російською Федерацією від 29 січня 1996 року [16].

Вважаємо, до основних документів, що регулюють договірно-правове оформлення українсько-російського державного кордону, можна віднести:

– Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією від 31 травня 1997 року, який визначає, що “... Високі Договірні Сторони будують відносини одна з одною на основі принципів взаємної поваги суверенної рівності, територіальної цілісності, непорушності кордонів, мирного врегулювання спорів, незастосування сили або загрози силою” [17];

– Договір між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон від 28 січня 2003 року, ратифікований українським Парламентом 23 квітня 2004 року. Цим документом було завершено делімітацію сухопутної ділянки українсько-російського державного кордону [18];

– Договір між Україною та Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки від 24 грудня 2003 року, ратифікований Законом України від 20.04.2004, яким визначено, що “...Азовське море та Керченська протока історично є внутрішніми водами України і Російської Федерації. Азовське море розмежується лінією державного кордону відповідно до угоди між Сторонами. Врегулювання питань, що відносяться до акваторії Керченської протоки, здійснюється за угодою між Сторонами” [19]. Вважаємо, що неможливо залишити поза увагою Закон України “Про основи національної безпеки України” від 19 червня 2003 року, відповідно до ст. 6 якого основним пріоритетом національних інтересів України є “...захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України”, а ст. 8 основними напрямками державної політики з питань національної безпеки України у воєнній сфері та сфері безпеки державного кордону України визначає: “...дотримання угод щодо тимчасового розташування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України, а також прискорення процесу делімітації та демаркації кордонів України” [20];

– Указ Президента України від 6 грудня 2005 року 1699/2005 Про деякі заходи з демаркації державного кордону між Україною і Російською Федерацією, відповідно до якого українською Стороною утворена українська частина Спільної демаркаційної комісії [21];

– Угода між Україною і Російською Федерацією про демаркацію українсько-російського державного кордону, підписана 17.05.2010, що була ратифікована Законом України від 08.07.2010 №2466-VI і набула чинності 29 липня 2010 року. Угода в ст. 1 визначає, що “...Сторони проведуть демаркацію українсько-російського державного кордону, встановленого Договором між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон від 28 січня 2003 року”, а ст. 2 гласить: “...для позначення українсько-російського державного кордону на місцевості та підготовки документів демаркації Сторони утворюють Спільну українсько-російську демаркаційну комісію” [22]. Відтак практичні роботи з демаркації спільної ділянки українсько-російського державного кордону розпочались у 2010 році.

– Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про заходи щодо забезпечення безпеки мореплавства в Азовському морі та Керченській протоці від 20.03.2012, затверджена Постановою КМ № 694 від 01.08.2012, набрала чинності 05.11.2012 Відповідно до ст. 6 Угоди “...ніщо в цій Угоді не зачіпає питання про розмежування морських просторів між Україною та Російською Федерацією і не завдає шкоди їх позиціям в цьому відношенні” [23].

Також, 12 липня 2012 року, під час 5 засідання Українсько-Російської міждержавної комісії Президенти України та Російської Федерації, підписали Спільну заяву про делімітацію морських просторів в Азовському та Чорному морях, а також у Керченській протоці. В заяві, зокрема, визначено: “...Сторони вважають важливим провести делімітацію морських просторів в Азовському і Чорному морях, а також у Керченській протоці, в дусі дружби, добросусідства і стратегічного партнерства, з урахуванням законних інтересів обох держав”.

Єдиним питанням, що залишається не врегульованим на сьогоднішній день є питання делімітації морської ділянки українсько-російського державного кордону та розмежування континентального шельфу і виключних (морських) економічних зон України і Росії у Чорному морі. Таким чином, Російська Федерація залишилась єдиною сусідньою державою України, з якої досі не укладено необхідні договори та угоди з делімітації спільного кордону у Азово-Керченській акваторії.

Дійсно, неурегульованість цього питання може повторно призвести до таких кризових ситуацій на окремих ділянках українсько-російського кордону як: конфлікт, пов'язаний з будівництвом дамби між Таманською косою та о. Тузла; висадка десанту ВМС РФ (до роти піхоти) в районі мису Чауда, а також порівняно недавнього випадку (17 липня 2013 року) зіткнення катера Берегової охорони Прикордонної служби ФСБ Росії (типу “Мангуст”) з українським катером, в результаті чого загинули чотири громадянина України.

Вважаємо, що встановлення чіткого, оформленого в договірно-правовому полі, державного кордону з Російською Федерацією усуне не лише територіальні претензії та можливі конфлікти, а й сприяє становленню України як суверенної держави на міжнародній арені.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що з набуття Україною державної незалежності врегулювання питань договірно-правового оформлення державного кордону було визначено одним із пріоритетних завдань національної безпеки держави. З метою захисту суверенітету, територіальної цілісності та незалежності держави, новітньою українською державою було ініційовано переговорний процес з усіма суміжними державами задля нормативно-правового врегулювання питань спільних державних кордонів та їх договірно-правове оформлення. За сучасних умов державності Україною було укладено низку міждержавних договорів та угод із суміжними країнами, що дають змогу завершити процес договірно-правового оформлення державного кордону на всій його протяжності, однак не зважаючи на політико-дипломатичні зусилля української сторони, до цього часу велика частина державного кордону залишається не оформленою в договірно-правовому відношенні, зокрема це стосується українсько-російського державного кордону.

Не оформлений у договірно-правовому відношенні державний кордон України представляє суттєву загрозу національній безпеці України з огляду на можливість втрати одного з суттєвих елементів державності – юридичний титул на суверенну територію.

Перспективою подальших розвідок даної проблематики, є розробка проектів міждержавних нормативно-правових актів між Україною і суміжними державами з питань завершення процесу договірно-правового оформлення державного кордону України із суміжними країнами.

Список використаних джерел.

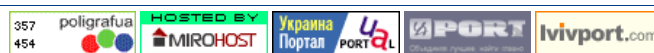
1. Статут Організації Об'єднаних Націй. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.un.org/ru/documents/charter/chapter1.shtml>.
2. Декларація про зміцнення міжнародної безпеки від 16 грудня 1970 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_a32.
3. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>.
4. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
5. Закон України від 12 вересня 1991 р. “Про правонаступництво”. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>.
6. Угода про створення Співдружності Незалежних Держав від 21 грудня 1991 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_077.
7. Постанова Верховної Ради України “Про ратифікацію Угоди про створення Співдружності Незалежних Держав” від 10 грудня 1991 року № 1958-XII. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1958-12>.
8. Закон України “Про правонаступництво України”. – Відомості Верховної Ради України, 1991. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>.
9. Закон України “Про державний кордон України” від 4 листопада 1991 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>.
10. Заява Верховної Ради України 20 грудня 1991 р. з приводу укладання Україною Угоди про співдружність незалежних держав. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2003-12>.
11. Меморандум про співробітництво в охороні державних кордонів України, Республіки Білорусь, Російської Федерації, підписаний главами держав у Москві 15 квітня 1994 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_001.
12. Україна у міжнародних відносинах XX століття. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/10/1058.html>.
13. Постанова Верховної Ради України “Про постанову Верховної Ради Російської Федерації “Про статус міста Севастополя” від 14 липня 1993 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3378-12>.
14. КРЫМ 94. Часть 3 “Как делился Черноморский флот “по-братски”. Независимый аналитический центр геополитических исследований “Борисфен Интел”. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bintel.com.ua/ru/projects/kak-delijsja-chemomorskij-flot-po-bratski>.
15. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 05.12.1994. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_158.
16. Протокол про спільний прикордонний та митний контроль в пунктах пропуску через державний кордон між Україною і Російською Федерацією від 29 січня 1996 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_202.

17. Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією від 31 травня 1997 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/643_006.
18. Договір між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон від 28 січня 2003 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/643_157.
19. Договір між Україною та Російською Федерацією про співробітництво у використанні Азовського моря і Керченської протоки від 24 грудня 2003 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/643_205.
20. Закон України “Про основи національної безпеки України” від 19 червня 2003 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
21. Указ Президента України від 6 грудня 2005 року № 1699/2005 “Про деякі заходи з демаркації державного кордону між Україною і Російською Федерацією”. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/3607.html>.
22. Угода між Україною і Російською Федерацією про демаркацію українсько-російського державного кордону від 17 травня 2010 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/643_365.
23. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про заходи щодо забезпечення безпеки мореплавства в Азовському морі та Керченській протоці від 20.03.2012. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_409.

References.

1. “The Charter of the United Nations”, available at: <http://www.un.org/ru/documents/charter/chapter1.shtml> (Accessed 15 November 2013).
2. “Declaration on enhancement of international security” (1970), available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_a32 (Accessed 15 November 2013).
3. “Act on declaration of independence of Ukraine” (1991), available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1427-12> (Accessed 15 November 2013).
4. “Declaration on national sovereignty of Ukraine” (1990), available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-12> (Accessed 15 November 2013).
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), The Law of Ukraine “On Succession”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1543-12> (Accessed 16 November 2013).
6. “Formation of Commonwealth of Independent States Agreement” (1991), available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_077 (Accessed 16 November 2013).
7. Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine on ratification of the Formation of Commonwealth of Independent States Agreement (1991), available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1958-12> (Accessed 16 November 2013).
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Law of Ukraine “On Succession of Ukraine” available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1543-12> (Accessed 16 November 2013).
9. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Law of Ukraine “On the state border of Ukraine” available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1777-12> (Accessed 16 November 2013).
10. Announce of the Supreme Council of Ukraine (1991) on Formation of Commonwealth of Independent States Agreement, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2003-12> (Accessed 17 November 2013).
11. “Memorandum on cooperation in sphere of surveillance of borderline of Ukraine, Republic of Belarus and Russian Federation” (1994) available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_001 (Accessed 17 November 2013).
12. Ukraine within international relations of the XXth century, available at: <http://library.if.ua/book/10/1058.html> (Accessed 17 November 2013).
13. Decree of the Supreme Council of Ukraine on Act of Supreme Council of Russian Federation on legal status of Sevastopol city (1993), available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3378-12> (Accessed 17 November 2013).
14. Crimea 94. Chapter 3 “How the Black Sea Fleet is “shared and shared alike” // Independent Analytical Centre of geopolitical researches “Borisfen Intel”, available at: <http://bintel.com.ua/ru/projects/kak-delilsja-+chernomorskij-flot-po-bratski> (Accessed 18 November 2013).
15. “Memorandum on security assurances in connection with Ukraine's accession to the Treaty on the non-proliferation of nuclear weapons” (1994), available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_158 (Accessed 18 November 2013).
16. “Protocol on common border and customs control” (1996), available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_202 (Accessed 18 November 2013).
17. “Treaty on friendship, cooperation, and partnership between Ukraine and Russian Federation” (1997), available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/643_006 (Accessed 18 November 2013).
18. “Treaty between Ukraine and Russian Federation on Ukrainian-Russian state border” (2003), available at: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/643_157 (Accessed 18 November 2013).
19. “Treaty between Ukraine and Russian Federation on cooperation in use of the Azov Sea and the Kerch Strait” (2003), available at: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/643_205 (Accessed 18 November 2013).
20. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Law of Ukraine “About the fundamental principles of the national security”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15> (Accessed 19 November 2013).
21. Decree of the President of Ukraine on some measures on demarcation of the state border between Ukraine and Russian Federation (2005), available at: <http://www.president.gov.ua/documents/3607.html> (Accessed 19 November 2013).
22. “Treaty between Ukraine and Russian Federation on demarcation of the state Ukrainian-Russian state border” (2010), available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/643_365 (Accessed 19 November 2013).
23. “Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine and Government of Russian Federation on measures of realization of security of navigation” (2012), available at: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_409 (Accessed 19 November 2013).

Стаття надійшла до редакції 20.11.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"